

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egész évre	8 kor.	a lapot tagdíjaikért kapják.	kesztőségnek, az előfizetési pénzek a néni-
Félévre	4 "	—	tari, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

A régészet történelme Gyulafehérvárt.

(Vége.)

A XVII. században általában nagyon kevés új adatot gyűjtöttek.

Nevezetesen működött e téren boberfeldi Opitz Márton, ki 1621. és 1622-ben Gyulafehérvárt a Bethlen Gábor-féle tanodában tanár volt, kinek azonban becses műve: „Dacia sive Rerum Daciarum Commentarius“ elveszett. Azon kevés adat pedig, mi más írónál kivonatokban Zalatnáról és Fehérvárról megmaradt, mindenesetre a XVII. század legjobb-ához tartozik.

Fasching Fereuc jezsuita páternek „Dacia vetus“ című, Kolozsvárt 1725-ben megjelent műve nagy felületességgel van írva. Soterius György, ki Deutschkreuzban volt luth. lelkész, kijavította Fasching hibáit; de nevezetesen működött ez utóbbi azon kívül akkor, midőn a jelenlegi vár építése alkalmával nagyon sok fölíratot kiástak.

Nagy szerencsének mondható, hogy gróf Ariosti József generalis, ki egy csapat cs. k. katonával a várépítési munkálatoknál közreműködött, ezen őskori tanuk iránt elég nagy szeretettel és értelemmel viselkedett, a napvilágra került kö-föliíratokat rögtön ott a lelőhelyeken lemásolta és a másola-tokat Scipio Maffei, híres régésznek Veronába küldötte. Ezen utóbbinak befolyásos barátjai voltak Bécsben, kik kieszközöl-ték, hogy az így napfényre került emlékkövek császári pa-páncsra Bécsbe vitessenek.

A szállításra 1722—1723-ban a könnyebb utat, a Marost, Tiszat és Dunát vették igénybe. Négy hajót terheltek meg a becses tárgyakkal, melyeknek felügyelésével gróf Ariosti bi-zatott meg.

De nem csak Fehérvárról szállították el az emlékköve-ket, hanem Abrudbányáról, Magyar Peterdől és Hunyad vi-dékéről is.

A balsors sujtotta ezen vállalatot, mert a falusi robotos munkások, főképp Hunyad megyében, hogy a szállítással ne terheltesse őket, sok fölíratos követ összetörtek, megsemmisítet-tek; azután már Lippánál elmerült egy hajó, a másik pedig Szegednél ment tönkre. Lippánál a kövek közül csak keve-set lehetett megmenteni, Szegednél már semmit.

A maradékot sok viszontagság után végre átadta Ariosti Bécsben, hol az Erdélyből származó római emlékkövek a cs.

k. udvari könyvtár lépcsőházának még ez idő szerint is di szettl szolgálnak.

A szállítás előtt lemásolt fölíratok alapján ugy Ariosti, mint a császári kormány meglehetősen jó forrásművet adtas ki.

A városunk területén lelt római régiségek Köleséri Sámuelben is ápolóra találtak, ki mint az erdélyi aranybányák főfelügyelője nem csak a bányavárosokban, hanem Gyulafehérvárt is gyűjtött és leirt 1717-ben Nagy-Szebenben megje-lent művében: „Auraria Romano Dacia“-ban s főleg az „Epis-tola de vetustis Romanorum rudibus Albae Juliae stb.“ cím alatt.

Az 1727-ik évben különösen Fehérvárnak szentelte fi-gyelmét, de Köleséri inkább csak műkedvelő volt. Fridva'cz-ky János jezsuita pater helyreigazította hibáit Kolozsvárt 1767-ben megjelent: „Mineralogia Magni Principatus Transsilvaniae“ című művében.

Huzti András Nagyenyeden és Kolozsvárt tanult. Már tanuló korában édeklődött a római régiségek iránt. Jogtanár lett Kolozsvárt. 1740-ben megjelent latin nyelven és azután magyar fordításban is jeles műve, melyben már 172 fölírat van ismertetve.

Az 1775-ik évben Fehérvárt járt Mária Terézia királyné megbízásából Hohenhausen báró a Tschaiken-zászlóaljban. Fe-hérvárról néhány fölíratot és régiségek leírását adta ki 2 kö-tetre tervezett, de az első kötetnél megrekedt művében. — A szaktudósok azonban nem igen nagyra becsülik ezt a munkát.

Ujabb időkben igen jeles művet írt Hene Xaver Ferenc fehérvári nagyprépost és dulcineai címzetes püspök „Beiträge zur Dacischen Geschichte.“ Dr. Reinbold volt zalatnai bánya-főorvos adta ki e művet a szerző halála után 1836-ban. A jeles férfi arcképe muzeumuunk disze; életrajza pedig igen hálás thema volna fölulvasásunkhoz.

A lehető legnagyobb szorgalommal működtek Ackner és Müller, ez utóbbi jelenleg evang. luth. püspök. Mindketten többször időztek Fehérvárt. A 80 éves Ackner, volt szenter-zsébeti luth. lelkész 1861-ben halála előtti évben utoljára járt itt Fehérvárt megsemmisíteni az apulumi és ampelumi fölíratokat.

Az 1847-ik évben járt itt rövid időre a porosz igazság-ügyi tanácsos Dr. Neugebauer, ki régiségeinket tanulmányozta s azután 1851-ben Brassóban megjelent művében közzétette.

Az ötvenes években Reissenberger Lajos nagyszombati jeles és munkás tanár gyakran jött át Fehérvárra, kizárólag

azon célból, hogy az időnként felmerült római régiségeket behatóbban tanulmányozhassa.

Sokat fáradozott az ötvenes években még az akkortájt itt álomásozó katonai lelkész Thälson is, kinek közleményei különböző erdélyi lapokban megjelentek, de másolatai többnyire helyesbítésre szorultak.

Ugyan e téren működött néhai Veszely Károly prépost-plebános is, egyetünknek volt tiszteletbeli elnöke, ki az 1857. évben a gymnasium iskolai értesítőben több feliratot közölt.

Mommsen Tivadar a világhírű történész 1875-ben járt itt mint Dr. Haynald Lajos erdélyi püspök vendége, mire a 86 éves aggastyán most is éléken emlékszik vissza.

A megboldogult Dr. Finály Henrik egyetemi tanár, már gymnasiumi tanár korában a legszorgalmasabb régészek közé tartozott. Egyetemes tudománya nem csak a történelem és nyelvészetben, hanem a régészet terén is egyaránt érvenyesült. Az ötvenes és hatvanas években több hónapokon át kitartó szorgalommal foglalkozott a Baththyaeumban levő régiségekkel, mely alkalommal 1867. szeptember havában ott a pézses gyűjteményt rendezte a azon görög nyelven írt római adósságlevelet tartalmazó viaszos táblát is megfejtette, melyet 1786-ban Jánk György Verespatakon a Lőrinc Igren nevű bányában talált.

Az 1886-ik évben Hajdeczki Sándor es. és kir. hadbíró-sági kapitány foglalkozott az itteni föllíratokkal. Több közleménye van a Corp. Inscr. Latinarum-ban. Ugyszintén Téglás Gábor reáliskolai igazgató már régebben és az utóbbi években is többször meglátogatta Fehérvárt; kutatásainak eredményét a Corpusban, Arch. Ért., Erdélyi Muzeumban és más folyóiratokban és önmálló füzetekben adta ki.

Az 1867—1869-ik években megkezdett és folytatott vasútépítési földmunkálatokat Goos Károly segeşvári tanár a legnagyobb érdeklődő figyelemmel kísérte. Heteken át tartózkodott városunkban csak azért, hogy minden leletet szemléljen, leírjon és értekesítsen a tudomány érdekében.

Mi pedig néztük, hogy az idegenek nem csak jöttek, láttak — de sok esetben — el is vitték a megbecsülhetetlen pótolhatatlan kincseket a különböző muzeumokba és magángyűjteményekbe.

Mi is néztük, — de nem láttuk, nem gyűjtöttük azokat. No de vigasztaljon bennünket az a tudat, hogy a tárgyak nagy része nyilvános muzeumokba került, s hogy ha oda utazunk, — láthatjuk.

Tán fölösleges megemlítenem, hogy néhány év óta számos külföldi szaktudós látogatta meg Fehérvárt a római régiségek tanulmányozása céljából. Mindezekről majd utánán még többet fogok szólni.

Az 1887-ik évben megalakult egyetünk már behatóbban és szilárd alapon folytatja elődeink nemes munkálkodását. Tizenegy évkönyvünk, több folyóirat és vármegyénk Monografiája II-ik kötetének I-ő fele az e téren tett munkálkodásunk eredményét elég bőven közölte — s most egyetünkön van a sor, hogy hathatósan működjen a tudomány — s különösen a régészet gyönyörűsége terén. Adja a jó Isten, hogy ugy legyen.

Cserni Béla dr.

A kathol. szépirodalomról.

Esperesi megnyitó beszéd.

(1902. május 26-án Egrestön tartott koronagyűlésen mondotta Veress Lajos kerületi esperes.)

Ismét kínálkozik az alkalom, hogy kötelességszerűleg hozzátok szóljak és én e kötelességet örömmel, készséggel, égő vágygyal hasznotokra lehetni — teljesítem. Igazabban azt mondhatom, hogy nem annyira a kötelességadat adja ajkaimra a szót, hanem inkább az a különleges érzület, melylyel mi papok egymás iránt viseltetünk, kell viseltetnünk és amely a közös nevelésből az egy célra törekvésből forrászik. Több az, mint mennyit a kollegiálitással kifejezhetünk, nemesebb, értékesebb, bensőbb, mint a milyen a más hivatali kartársak között kifejlődhetik. Ha fel tudná a emelni gondolataimat, ha méltó lehetnék felszallani érzéseimmel a Mesterhez, azt mondhatnám, hogy az az érzület az édes Jézus szívéből fakad s hasonlóvá lesz az Emmanuba menő tanítványokéhoz, kik egymással menve, megmagyarázhatatlan behatás alatt állanak a reménynek, a vágyakozásnak, boldogságnak olyan kedves vegyülete arajja lelköket, hogy azt egymásnak nem tudják megmagyarázni, hanem e felsobajtságban tör el: „Nemde szívünk gerjedezett, midőn Őt szólni hallottuk? !” Gerjedez az én szívem is valahányszor hozzátok szólok; de amit érzek, szavakba önteni nem tudom. Ajkaitokról szeretném ellesni a szót, szívetekből venni az érzést, hogy a ti szavaitokban szólaljon meg az, amiért aggódnok, vagy amiért hevülnünk, lelkesednünk kell, hogy e hevület, ez a lelkesedés mindnyájunkat egyformán aihasson, melegítsen, hogy egyek legyünk a szeretetben, egymás kölcsönös megbecsülésében, egyek a kötelességtudásban. Ugy munkánk hatékonyabb, egytűre tartozásunk szilárdabb lesz. Az egytűre tartozás érzetének ápolására papok és hívők sola inkább nem voltak buzdítva, mint épen e jubilaris évben, midőn az egész világról a katolikusok naponként bocsátják a zaránok rajokat, hogy az Egyház közös feje XIII. Leo Ő szentsége lábához rakják hódolatukat azok nevében is, kik azt személyesen nem tehetik. Mi is bizonyosan ott voltunk mindnyájan élékben, midőn Püspök Urunk az eskők között mutattta be az erdélyi egyházmegye hódolatát. Megvagyok győződve, hogy mindnyájatok nevében cselekszem, ha mai gyűlésünkben felemeljük hálás szavunkat Főpásztorunk gondoskodásáért, hogy papjainak és hívőinek ragaszkodását az Egyház fejéhez ő maga személyesen tolmácsolta.

Milyen gazdag anyag a beszédre a katolikus világ érzületének e hatalmas hullámbányása! Azonban gyöngének érzem magamat oda még csak közelíteni is; azért más irányba terelem figyelmeteket, különben is köztelvezve érezvén magamat, hogy a megelőző gyűléseinken fölvetett refleksiókat tovább folytassam, azokat kiegészítem.

Mult alkalomkor a bazai katolikus hírlapirodalomra reflektáltam; engedjétek meg, hogy egyetmást elmondjak a szépirodalomról, hiszen: „Scriptis scripta opponenda!”

Örvendetes jelenség, hogy a magyar remekírók gyűjteményes kiadásáról van szó. Ha tekintetbe vesszük, hogy édes hazánkat a bölcseiben a katolicizmus ringatta s nevelte olyan hatalmassá a Hunyadiak alatt, amilyenek visszaidézésében, föllevenítésében éppen a napokban gyönyörködött az ősz uralkodó is s ha tekintetbe vesszük jelenleg is magyar hazánkban a katolikusok számát: a magyar remekírók egyszerűs mind a katolicizmus gyűjteményes kiadását képezhetnek, kellene hogy képezék. Megtaláljuk annak batását, mint kikerülhetlen folyamatnyát a katolicizmus szerepének hazánkban, de katolikus szellemet hiában keresünk s valószínűleg nem fogunk találni a gyűjteményben egyetlen munkát, mely katolikus tendenciával iratott meg! Ha ebből a következtetést levonjuk, az igen szomorú lesz; mert nem lehet más, mint az, hogy a magyar tudományos közönség fel fogása szerint magyar katolikus irodalom nincs!

Vakmerőség lenne részéről e kérdés eldöntésébe beleszókozni, azt azonban minden kockázat nélkül állíthatom, hogy olvasó közönsége vajmi csekély. Menjetek a legjobb katolikus családok szalonjaiba, könyvtáraiba: azok asztalain katolikus munkát keveset találtak; fiúkönyvtáraiban lesz elég diszkótés mindenféle remekíró és egy két cifra papírosba öltöztet szerényen félrehúzóó katolikus munka. Az irodalmat élvező nagyközönség katolikus íróról hallani sem akar.

A gyémántot is ékes foglalatban viszik forgalomba. Világiás szépirodalmi lapjaink, folyóirataink mindent elkövetnek, hogy a közönséget a kiállítás változatosságával is magukhoz vonzzák. Az anyag megválasztásában élelmesek, csak azt, ami közkeletű, kínálják. Arra törekszenek, hogy mindenki találjon magának valót. A „Magyar Szalon“ egyik számában láttam a magyar püspöki kar arcképét látszólag tisztességes keretben; de a sorok között sok célzatossággal. Nevezetesebb katolikus újságok kiválóbb mozzanatairól képekben kedveskednek olvasóinknak, ami ismét elég jó alkalom ostyába burkoltan adni a közönségnek azt, mit a nyilvánosságtól még egy ideig eltilt az egymásiránti tisztességtudat!

A harcra készülő, hogy ellenségét legyőzhesse, megfigyeli annak vívó eszközeit s ha azoknál jobbat nem szerezhet, a magáét legalább jobban kiélesíteti törekszik. Ha scriptis opponenda, ezek legyenek jól felszerelve, jól kiélesítve! Van-e katolikus képes szépirodalmi lapunk? Van-e a katolikusok számarányához mért mindennapi szépirodalmunk? E kérdésekre nem felelek.

Mindentűt hangzik, hogy a közönséget el kell vonni a nem katolikus irodalom pártolásától! Hogy adhatunk-e ellenértéket, erre a kérdésre sem felelek! Azt azonban merem állítani, hogy olyan irodalmunk, amit a nem katolikus közönség szívesen olvas — nincs, s míg ilyen nem lesz, addig mindig sopánkodhatunk. Nem lesz pedig, míg azt követeljük, hogy minden ember theologie gondolkozzék. Meg kellene fordítani az ellenség fegyverét; ostyába burkoltan kellene forgalomba hozni azt, amitől a közönség, ha látja, irtózik attól!

A Szent-István-Társulat kebeléből egy katolikus írót gárda indul ki; de annak is szárnyai megvannak kötözve, úgy pedig magasra röpködni vajmi nehéz!

A külföldi katolikus irodalom áttünetésében sem szerzek meg a legjobbakat.

Allitáson igazolására álljon a következő szemelvény: „A föld körülbelől ezerkétszáz millió lakost számlál. Enagy számból 400 milliónál csak valamicskével több a keresztény, tehát 800 millió a pogány, kik az üdvösségre vezető uton kívül ének és halnak meg! Hátra van még a 400 milliónál valamivel több keresztény. A 400 millió keresztényből százhusz millió eretnek, 80 millió szakadár; ezek közül ugy az egyiknek, mint a másiknak üdve nagyon veszélyeztetve van! Lássuk most a 200 millió katólikus sorsát. Magunkról, papokról ne is szóljunk; mert „Capita sacerdotum pavimenta infernorum!“

„Szent Bernárd kinyilatkoztatást nyervén azon lelkek örök sorsáról, kik két különböző napon jelentek meg Isten ítélőszéke előtt, remegve látta, hogy azon 80 ezer felüött emberek lelkei közül az első napon három, a második napon kettő üdvözült, sőt ez öt közül is egy sem ment egyenesen az égbe! Ime az elkárhozottak nagy száma!“

Hogy az ilyen statisztikai összeállítások alkalmasak-e az egyháznak barátokat szerezni, e kérdés eldöntésére csekélységem nem elégséges. De, ha ez megáll, akkor imádkozhatjuk-e: „Deus cuius misericordiae non est numerus?“

Egy kedves emlékü barátom az irodalomnak oves művelője egy alkalommal így szólott hozzám: tulságosan pessimista vagy! Bizonyosan jól megfigyelt, tehát igazat mondhatott. E gyöngeségem nyilatkozik meg e pillanatokban is, azért tünk fel előttem a katolikus irodalmunk nem éppen fényes

világításban. Vajha így lenne! Azt mondhatjátok, hogy a fölvetett kérdés avatottabb kezekhez tartozik. Ebben igazatok van.

Azonban a papi koronagyűlést elég hivatottnak és képesnek tartom ezen és más hasonló jelenségek tárgyalására.

Ha megkorrigáltak, minek ismét nemcsak készségesen alávetem magamat, hanem arra fel is kérék, akkor sem tartom elfecséreltnek ez időt; mert eszmecserére szolgáltatók anyagot; ha pedig van valami figyelemre méltó az elmondottakban, segítettem a baj felismerésében, ami első lépés a javuláshoz. A gyűlést megnyitom.

Visszaemlékezés a husvét utáni magyar zarándoklatra Rómába.

Az apostolfejedelmek ünnepehez kötöm a következő sorok megírását, mert mint tudósítás már idejft multa. Egyszerű visszaemlékezés ez azon zarándoklatra Rómába, a melyre Püspök urunk ez évi II. sz. fópásztori körlevelében hívott föl és a melyet Ó Méltósága vezetett.

Ez Ó Szentsége jubileumi évében a harmadik zarándoklat Magyarországból és tulajdonképen a katolikus magyarok zarándoklatának volna mondható, a melyről már csak azért is (ha ily későre is) meg kell emlékeznünk, mert azt az erdélyi püspök — a mi Püspökünk vezette.)

Leírásról, elbeszélésekről, itt nincs szó, mert abból terjedelmes hosszú munka lenne, a mihez idő kell, a mi pedig most nincs; csak egyes jeleneteket a zarándoklatból akarok most kiemelni.

Erdélyből voltunk meglehetősen (legtöbbször Kolozsvárról és Udvarhelyszékről), de lehetünk volna Püspökünk vezetése alatt többen is. Ó Méltósága a fogadás kieszközölése végett előre utazott és a mikor már ápril 11-én este Fiuméba megérkeztünk, már várt várátára arról, hogy éreztünk Loretóban imádkozott, Jó is volt, mert a tengerre felve léptünk, de rajta szerencsésen átjutottunk reggelre Anconába.

Anconából vasuton mentünk Loretóba. Ott van az a ház, a melyekben az ige testé lett. Meg sem kísérem leírni azt a mohó vágyat, a melyvel siettünk — rohantunk az impozáns bazilika felé, a mely a szent ház fölött emelkedik és azon érzelmeket, a melyekkel abba beléptünk. Az én boldogságom meg épen leírhatatlan, hogy a jelenkező papok nagy száma mellett is misézhettem a szent házban zarándok társaim előtt folytonos könnyezés között a megbotottságtól, a mely csak fokozódott, a mikor a mise végén az Üdvözlely Máriát magyarul mondva zarándok társaim telt torokkal folytatták a jelenlevő idegen sokaság bámulatára.

Föl kell említenem, hogy sehol sem akadtam zarándok utunkban magyarságunknak oly megható nyomára, mint itt, Loretóban. T. i. a mint emléktárgyakat vásároltam és a szent képeket nézegettem, feltűnt egyen: „A szent Hás Kulcsa“. Mi ez? gondolkozm rajta, forgatom a képet, hát hátlapján magyarul a következő ima:

I M A.

Isten, ki irgalmasságod által a bold. szűz Mária ezen házát a megtestesülés titka által megszentelted és csodálatos módon anyaszentegyházad kebelében föllíltottad, engedd: hogy távol a bűnösök sátoraitól, szent házádnak méltó lakói

1) Az első volt a kath. íróké, a második a tanuló ifjuságé.

lehesünk. A mi Urunk Jézus Krisztus szent Fiad által, ki veled és a Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik mindörökkön örökké. Amen.

Loretói szűs Mária, könyörögi érettem!

R ö p i m a .

Aldassék a bold, szűs Maria szent és széplötelen fogantatása!

100 napi bucsu (VI. Pius).

Nagy örömmel vásároltuk ezeket a képeket, és jól esett nemzeti érzésünknek, hogy a Mária-tiszteelő magyarról tudnak Máriának ezen kegyhelyén, valamint nemzeti örömmel szemléltük a székesegyház mellett levő és még most is (pedig Napoleon kifosztotta volt) több millió értéket tartalmazó kincstárban a magyar zarándokok fogadalmi zászlaját ezzel a felirattal: *Szent István király könyörögi éretünk.* Meg is mutattuk magyarságunkat, erős hazafias egyházi beszéddel, a szent olvasó mondásával, a loretói litánia székely dallam szerint való énekelésével, s a legszebb Mária énekek zengedezésével, az udvarhelyi kántor szép nagy hangjával általános feltűnést keltve.

Ez volt szombat, Mária napja. Másnap vasárnap — az Ur napja.

Ekkor reggel érkeztlünk Rómába — zsinogi esőben, mintha öntöttek volna felülről. A vasutnál ilyen időben is várt Gróf Zichy Gyula és P. Czaiich, a mi mindnyájunknak igen jól esett.

Szállásunkat elfoglalva és minden egyébtől eltekintve rohantam azonnal Grósz Ferenczel, a zarándoklat rendezőjével Szent-Péter templomába.

Szent-Péter templomát úgy leírni, hogy az a valóság-nak megfeleljen, nem lehet. Egy barátom, a ki már többször volt ott, előzetesen egyes dolgokról nekem beszélve, azt mondta: Elképzelhetsz róla mindent, még tán többet is, mint a mi, de hogy a valóságban mi, csak akkor tudod meg, a mikor megláttad. Igaza volt. A nagyságnak és kicsiségnek találkozásai egymással, a mely előre lenyom, de azután felemel. Oly hamar éretem magam otthon az egyetemes kereszténységnek ezen templomában, mint hogyba akár ott nőttem volna fel. Megbízottam magam az óriás tartóba szentelt vízzel, megcsókoltam az apostol bronz-szobrának lábát, tiszteltem ereklyéjét, imádkoztam sirjánál és megmisztem areopági Dénes oltáránál, akár mint otthon a parochiális templomban; még nem is sirtam, mint Loretóban.

Délután a Janiculusra mentünk, hol Pétert keresztrefeszítették; megnéztük a gödröt, a melyikbe a kereszt be volt állítva, imádkoztunk ott és gyönyörködtünk a sok látni valóban. Innen van Rómára a legszebb kilátás, a hová nagyon szeret a közönség kíséttelni, s a mely hely most is igen látogatott volt. Torquato Tassó híres tölgyéről emléklevelet szakítva, levonultunk a városba.

Másnap, hétfőn kora reggel újból siettem szent Péter templomába s értesülve arról, hogy Püspökünk lent az apostoli sírja fölött misézik, (csakis pápai privilegiummal lehet itt misézni) oda hatolva a legméltóbb helyen találtam Erdélyi apostolat az apostol-fejedelem sírja fölött imádkozva hivatott, papjaiért és mindenkiért, a ki szívében van zárva. Míse végén Ő Méltósága magyarul végezte a jelenvoltagekkal a lépéső imákat. A magyar mindenütt magyar, bárhova is menjen a föld hátán.

Az nap délelőtt a bazilika kupolájába mentünk föl, a hová Kornis gróf is feljött és hová mindenki igyekszik feljutni, a ki Rómában van, még a fejedelmi látogatók is, a kiknek ott járást emléktáblák jelzik a falban. Majd a vatikáni képtárt és muzeumokat szemléltük meg — futva, mert ezeknek csak valamelyes megnézésére is napok keltenének.

Délután gyóntunk, Püspök ur Ő Méltósága a Mária oltárnál vécsernyét mondott (természetben magyarul) és

azután beszédet intézett a zarándokokhoz, előkészítve őket a holnapi pápai fogadásra. A beszédről és annak hatásáról nem kell beszélni azoknak, a kik hallották Ő Méltóságát valaha beszélni s hozzá gondolják, hogy most Szent Péter templomában beszélt. — Lelkes beszéd volt, határozott beszéd volt a vallásos momentumok mellett utalt arra, hogy hol vagyunk most, hogy Szent-Péter templomában Mária oltára előtt imádkozunk, szólott a magyarok Mária-kultuszáról és lelkesített, hogy legyünk mindenütt jó katolikusok és egyttal jó magyarok. A beszéd hatása akkora volt, hogy annak a végétével lelkes éljenzésben törtünk ki.

Másnap 15-én kedden volt a pápai fogadtatás. Előzetesen a zarándokok Püspök urunk Ő Méltósága miséjét — a Szent Péter templomában annál a Mária oltárnál, a melyiknél előző nap a vécsernye volt, meghallgatták, kezéből megáldoztak és ugy előkészítve várták a fogadásra meghatározott déli időt. Én nekem az a szerencse jutott, hogy Zichy gróf sziveségéből bent a vatikánban misézhettem Szent István oltáránál. Püspök ur Ő Méltósága Kornis Viktor gróffal felvezetett Zichy grófhoz és mi ott vártuk be a fogadást, mely a *Sala Ducale*-ban történt.

Megemlítem, hogy ezalatt Ő Szentsége Püspökünk Ő Méltóságát hosszas magán kihallgatáson fogadta, a mely alkalommal bemutatta a Collegium germanico-hungaricum 3 jeles erdélyi növendékét is.

Mondani sem kell, hogy a terem minden része a zsufoltság tele volt, mert nem csak magyarok voltak, hanem mások is. Mi magyarok csak 400-an voltunk, de azért az a mi fogadtatásunk volt és mások csak beoecsátatást nyertek. Ezt is Püspökünk befolyásának köszönhetni, a melynek mi oly nagy hasznát vettük. A közönség lent volt a teremben; Püspök ur Ő Méltóságának, Fraknoi püspöknek és nekem is az emelvényen a trón mellett készített hely. Én ugyan szabadtam elfogadni, de azt mondták, hogy alkalmazkodni kell a megállapított rendhez.

A közönség feszült várakozással leste az érkezés pillanatát; az alatt Püspök ur Ő Méltósága csendesítgetett, bátorítgatott, utasítgatott, egy szóval készítettett elő, hogy hogy viseljük magunkat; a szolgálatot tevő kamaráokkal társalt, nekik magyaráztatott és bemutatta az Ő Szentségének átnyújtandó albumát²⁾ statusunk összes tan- és nevelő intézeteinek, a két tanítóképzőnek, a zárda-iskoláknak és a Teréz-zárvaláznak, a mit az urak nagy érdeklődéssel nézegettek, köztük az Osservatore Romano szerkesztője.³⁾

Egyszerre a közönség között esendes moraj keletkezik, a mely gyorsan élénkül és felhangzik a hatalmas „*Éljen!*“ Érkezik hordszéken Ő Szentsége.

Meg sem kísérlem leírni a hatást, a melyet Ő Szentsége első látása bennünk keltett³⁾. A jelenet a földön történt de nem földi volt. Oly átfinomult test, meghajolva a 92 esztendő sulya alatt, hogy csak épen annyi látszik belőle, hogy szemléltető legyen az emberi alak, a melyben a Szentlélek lakik, a ki által Isten az Ő egyházát kormányozza. Mert a Szentlélek van abban az emberi testformában. Ilyen emberi,

2) Az Album ismertette volt a Közművelődés 15. és 17. számában.

3) Ha szabad nagy embereknek a szavaival fejezni ki magunkat, én is kérdezhetem Dupanloup-pal: „Éz tehát a pápa! Péternek utódja, az egész anyaszentegyháznak feje; Jézus Krisztusnak az egész világegyetem tanítására megnyitott és élő szája; a katolika hit és egyességnek központja; a világoosság és igazság, a világ megvilágosítására meggyújtott tűzfoka; ezen gyarló ember, ezen gyöngy aggasztán, Ő az isteni épületnek rendithetlen alapja, mely ellen a sötétség hatalmasságai mindörökké erőteljesen maradnak; azon szegletkő, mely fölött itt alant az Isten városa emelkedik! Éz azon halandó fő, mely fölött a multnak legdicsebb emlékei, a jelennek minden reményei és maga az örök jóvendőnek végzetei lebegnek! A papok fejedelme, az atyák atyja, az apostolok örököse, ki szent. Bernát mondasza szerint nagyobb Abrahámnál az Ő patriarhátsága; nagyobb Míchisedechnél az Ő áldozásága; nagyobb Moysesnél az Ő tekintélye; nagyobb Sámuelnél az Ő hatósága által; egyzóval: Péter a hatalom, Krisztus a felkenés által, pásztorok pásztor, vezérek vezére, minden egyház sarka, a katolika hitboltozat kulcsa, az Isten gyermekei közönségnek bevehetetlen föllegvéra!“ (Ertekezés a pápa világi fejedelemségéről.)

test olyan erőt nem képes kifejteni, ha nem isteni erő van benne. Kétségtelen, hogy az van benne. Eddig hittem, most láttam.

A mint hordszékből kikelve trónusán elhelyezkedett, előlépett Püspökünk és meghatottsággal, de igazi lelkesültséggel elmondotta üdvözlő beszédét, melynek minden egyes szavát élénk figyelemmel kísérte ő Szentsége s kedvesen mosolygott, a mikor encyclicájára hivatkozva kérte, hogy ne legyen az ő Szentségének testamentuma.

Ő szentségének válasza igazán atyai volt; jól esett neki, hogy már harmadikszor láthatja jubileuma évében maga előtt a magyarokat; szeretettel szólott róluk és áldást kívánt reájok; gyönyörködve halmozta el dicsérettel az ő kedves erdélyi püspökét és felhívta gr. Zichy kamarását, hogy a miket mondott, tolmácsolja magyarul. Ő Szentségének minden egyes szava csupa erő, hív és tartalom volt; de Zichy gróf is oly lelkesültséggel teljesítette a tolmács szerepét, hogy igazán meglátszott rajta, hogy magyar ember szól a magyarokhoz⁴⁾.

Ennek végeztével ő Szentsége felállott, kiegyenesedett, szeméi megtelek ültzel, karjait kiterjesztette s a jelenvoltsukat megáldotta.

Az áldás végeztével a trón zsámolyára térdeltünk és ő Méltósága átnyújtotta ő Szentségének az albumot, a melyet én tartottam, átadta a begyült Péterfillérekét is; én kézcsofolás után félre álltam és jöttek azok a többi kivételes boldogok, a kik kéz- és lábcsókra voltak bocsátva, a kiket ő Méltósága mutatott be s a kikhez mindenikhez ő Szentsége szeretetteljesen szólt s a kik mindannyian könnybeborult szemmel távoztak a trón zsámolyáról. Legmeghatóbb volt a Kornis Viktor gróf fogadtatása, a kinek a fejét ő Szentsége keze között tartva egész az ülésbe szorította, sokáig ott tartotta, vele beszélt és külön megáldotta, a mi a gróftól egész a könynyekig meglatotta.

A míg ezen kéz- és lábcsók tartott, addig a zarándokok folytonosan magyar énekeket zengtek, köztük a pápai himnusz. Tudvalevő, hogy ő Szentsége akkorára való tekintetből korlátozott mértékben bocsátják a közönséget kéz- és lábcsókra. Most az történt, hogy ő Szentsége annyira erceiben és kedvében volt, hogy még a hordszékből is kiszállt és ismételtelen — és ismételve nyújtotta áldó karjait az újongó közönség felé, ugy, hogy valósággal a közönség faradt bele az éljenzésbe és nem ő Szentségének az ereje folytatkozott meg. Megifjodott közöttünk. Mi pedig nem akartunk megválni ő tőle. Nem is jöttünk el addig Romából, a míg egyszer még nem láttuk. Mert még láttuk, mint a hogy alább elmondom.

De azért mégis ez volt a mi napunk, a magyarok napja Romában. Ugy véltük, hogy ezt ott mindenki tudja s nagyra tartottuk magunkat.

Ezt a napot püspök urunk is nekünk szentelte, hogy azt velünk töltse. Meghívott, hogy délután is legyen vele, mert neki már másnap a bérmálási körtől miatt haza kell utaznia.

Délután ő méltósága meglátogatta Hunyady grófnét, onnan mentünk a colosseumbhoz, a via appian a Quo vaais templomhoz, a hol rács alá van véve az utból az a hely, a hol Jézus Péterrel találkozott. Onnan mentünk a híres aqueductok maradványai mellett a callixti catacombákhoz, megnéztük Kornis grófnál Szent Cecilia sírhelyét, a hol ő Méltósága szokott misézni, megjártuk a catacombákból a mi megjárható és mikor feljöttünk, ő Méltósága akkorra emléktárgyakat vásárolva össze, kedvesen megajándékozott és mentünk Szent Pál híres templomához, a világ legeszebb templomához, a hol egyuttal ő Méltósága „ad visitauda limina“ püspöki látogatását is végezte.

Ezt a gyönyörű templomot is az olasz kormány elvette, körülötte löporrakirakat helyezett el és egy löpor robbanás-kor az ablakok mind betöredeztek és még most is ugy vannak.

3) Igazán sajnálom, hogy Püspök ur ő méltóságának üdvözlő beszédét és arra a Zichy gróf által magyarul felolvasott pápai választ nem közölhetem, mert nem állott módomban azokat megszerezni. Pedig ókmányok, melyekre sokszor lehet hivatkozni.

Estére kertülvén az idő, tovább nem mehettünk, hanem visszatértünk a városba s ő méltósága meghívott vacsorára a collegum germanico-hungaricumra, a hol szállva volt. Hálaosan fogadtam a meghívást, mert ezen intézetet ismertem, mint a mely oly sok jeles embert adott az egyháznak, nekünk magyaroknak és Erdélynek is, és a hova 1873-ban én is ki voltam küldve, de az idők mostohasága miatt nagy sajnálatomra el nem juthattam. Szíves előzékenységgel mutatták meg a mi erdélyi derék növendékeink az intézetet, és nagy érdeklődéssel jártam azt be és kegyeletes érzéssel bucsantam el.

Pál István.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk** f. hó 26-án este 11 órakor Lollok József Lazarista atyával Brassóba utazott. 27-én az irtalmas növérek zárda-kápolnáját és iskoláját avatta föl. Innen a kegyes főpásztor Bécsbe megy. F. hó 30-án Harrach Ferenc gróf örök hűséget fog esküdni Hohenlohe Sára hercegisasszonynak s az esketést püspök urunk, a mennyaszszony nagybátyja a Pázmáneum kápolnájában fogja végezni; július 1-én Budapesten előkölni fog a Mária kongregáció egyesületi gyűlésén, július 2-án visszatér székhelyére. Ezen napon tartatnak meg a főpásztor elnöklete alatt a papnöveldebe való felvételi vizsgák.

— **Személyzeti.** Püspök urunk *Hufnagl János dr.* székesfehérvári egyházmegyei áldozó papot szentszéklünk ülnökévé nevezte ki. Athelyezte *Török Ferencz* plebánost Csik-Szeredából Gyergyó-Osomalvára, *Szigethi Gyula* plebánost pedig Maros-Ilyéről Csik-Szeredába; a maros-ilyei plebánia ideiglenes ellátásával *Magáth Lajos* hunyad-dobrai lelkész bízta meg. *Szabó Lajos* gyergyószentmiklósi segédlelkész az egyházmegye kötelékéből elbocsátatott — sarutlan karmelita lett, *Bolás Márton* volt csanádi egyházmegyei áldozó pap pedig egyházmegyénkbe felvételt.

— **Füi hódolatul** vettük püspök urunknak f. é. V. körlevelét. Szentséges atyáknak XIII. Leó pápának körlevelét az igaz vallás követéséről hozza első sorban. Ezen remek körlevelet a szószékéről részletenként a híveknek is fel kell olvasni. Küzli folytatólag püspök urunk a személyzeti változásokat, a papszentelést s hogy a kolosmonostori plebánia templomot, melyet az erdélyi róm. kath. Status építtetett s a buzgó hívek szépen felszereltek, f. hó 14-én szentelte fel. A vallás- és közoktatásügyi miniszternek egy püspök urunkhoz intézett átirata következik ezután, mely arról szól, hogy kath. tanító az állami iskolában kath. ünneppapokon tanítani nem kötele. Tudatja továbbá, hogy Hidvég és Remeteszeg marostordamegyei kisközségek Marosvásárhely sz. kir. város területébe bekebelezettek. Végül rovatos kimutatásban tünteti fel az egyházmegyénk esperesi kerületeiből, gymnasiumaiból s nevelő intézeteiből egyházi célokra begyűlt adományokat.

— **Magas meghagyás** alapján közlésem, hogy a kolosmonostori régi kápolna meglehetősen avult fenyűfa padjaira (mintegy 8–10 drb.) ha reflektálna valamelyik szegény templomocskára, azokat f. évi július hó 15-ig érvényes megkeresésre nyerendő válasz után saját költségén elszállíttatja. Kolozsvárt 1902. június 17-én. Kolosmonostori plebánia hivatal.

— **Halálozások.** Igaz részvétellel vettük és tesszük közzé a következő gyászjelentéseket: „A sz. István ap. királyról nevezett sz. ferenczrendi szerzetartomány és a kolozsvári rendház tagjai mélyen elszomorodott szívvel tudatják, hogy szerető rendtársuk és testvérük uagyonviseltendő *P. Márton Péter Gellért* sz. Fer. r. áldozár életének 59-ik, áldozópapságának 34-ik és szerzetesi életének 40-ik évében, hosszas, de türellemmel viselt szenvedés után f. hó 22-én reggel 6 órakor az

lehesünk. A mi Urunk Jézus Krisztus szent Fiad által, ki veled és a Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik mindörökkön örökké. Amen.

Loretói szűs Mária, könyörögi érettem!

R ö p i m a .

Aldassék a bold, szűs Maria szent és széplötelen fogantatása!

100 napi bucsu (VI. Pius).

Nagy örömmel vásároltuk ezeket a képeket, és jól esett nemzeti érzésünknek, hogy a Mária-tiszteelő magyarról tudnak Mária-nak ezen kegyhelyén, valamint nemzeti öröme szemléltük a székesegyház mellett levő és még most is (pedig Napoleon kifosztotta volt) több millió értéket tartalmazó kincstárban a magyar zarándokok fogadalmi zászlaját ezzel a felirattal: *Szent István király könyörögi éretünk.* Meg is mutattuk magyarságunkat, erős hazafias egyházi beszéddel, a szent olvasó mondásával, a loretói litánia székely dalam szerint való énekelésével, s a legszebb Mária énekek zengedezésével, az udvarhelyi kántor szép nagy hangjával általános feltűnést keltve.

Ez volt szombat, Mária napja. Másnap vasárnap — az Ur napja.

Ekkor reggel érkeztek Rómába — zsinogi esőben, mintha öntöttek volna felülről, a vasutnál ilyen időben is várt Gróf Zichy Gyula és P. Czaiich, a mi mindnyájunknak igen jól esett.

Szállásunkat elfoglalva és minden egyébtől eltekintve rohantam azonnal Grósz Ferenczel, a zarándoklat rendezőjével Szent-Péter templomába.

Szent-Péter templomát úgy leírni, hogy az a valóság-nak megfeleljen, nem lehet. Egy barátom, a ki már többször volt ott, előzetesen egyes dolgokról nekem beszélve, azt mondotta: Elképzeld, hogy minden, még tán többet is, mint a mi, de hogy a valóságban mi, csak akkor tudod meg, a mikor meglátad. Igaza volt. A nagyságnak és kicsiségnek találkozásai egymással, a mely előre lenyom, de azután fel-emel. Oly hamar éreztem magam otthon az egyetemes kereszténységnek ezen templomában, mint hogyba akár ott nőttem volna fel. Meghittetem magam az óriás tartóba szentelt vízzel, megcsókoltam az apostol bronz-szobrának lábát, tiszteltem ereklyéjét, imádkoztam sirjánál és megmésztem areopági Dénes oltaránál, akár mint otthon a parochiális templomban; még nem is sirtam, mint Loretóban.

Délután a Janiculusra mentünk, hol Pétert keresztrefeszítették; megnéztük a gödröt, a melyikbe a kereszt be volt állítva, imádkoztunk ott és gyönyörködtünk a sok látnivalóban. Innen van Rómára a legszebb kilátás, a hová nagyon szeret a község kisételni, s a mely hely most is igen látogatott volt. Torquato Tassó híres tölgyéről emlékelevelet szaktitva, levonultunk a városba.

Másnap, hétfőn kora reggel újból siettem szent Péter templomába s értesülve arról, hogy Püspökünk lent az apostól sírja fölött misézik, (csakis pápai privilegiummal lehet itt misézni) oda hatolva a legméltóbb helyen találtam Erdélyi apostolat az apostol-fejedelem sírja fölött imádkozva hivatott, papjairt és mindenkiért, a ki szívében van zárva. Mire végén Ő Méltósága magyarul végezte a jelenvoltagekka a lépcső imákat. A magyar mindenütt magyar, bárhova is menjen a föld hátán.

Az nap délelőtt a bazilika kupolájába mentünk föl, a hová Kornis gróf is feljött és hová mindenki igyekszik feljutni, a ki Rómában van, még a fejedelmi látogatók is, a kiknek ott járását emléktáblák jelzik a falban. Majd a vatikáni képtárt és muzeumokat szemléltük meg — futva, mert ezeknek csak valamelyes megnézésére is napok kelletének.

Délután győntünk, Püspök ur Ő Méltósága a Mária oltárnál vécsernyét mondott (természetesen magyarul) és

azután beszédet intézett a zarándokokhoz, előkészítve őket a holnapi pápai fogadásra. A beszédről és annak hatásáról nem kell beszélni azoknak, a kik hallották Ő Méltóságát valaha beszélni s hozzá gondolják, hogy most Szent Péter templomában beszélt. — Lelkes beszéd volt, határozott beszéd volt a vallásos momentumok mellett utalt arra, hogy hol vagyunk most, hogy Szent-Péter templomában Mária oltára előtt imádkozunk, szólott a magyarok Mária-kultuszáról és lelkesített, hogy legyünk mindenütt jó katolikusok és egyuttal jó magyarok. A beszéd hatása akkora volt, hogy annak a végeztével lelkes éljenzésben törtünk ki.

Másnap 15-én kedden volt a pápai fogadtatás. Előzetesen a zarándokok Püspök urunk Ő Méltósága miséjét — a Szent Péter templomában annál a Mária oltárnál, a melyiknél előző nap a vécsernye volt, meghallgatták, kezéből megáldottak és ugy előkészítve várták a fogadásra meghatározott déli időt. Én nekem az a szerencse jutott, hogy Zichy gróf sziveségéből bent a vatikánban misézhettem Szent István oltaránál. Püspök ur Ő Méltósága Kornis Viktor gróffal felvezetett Zichy grófhöz és mi ott vártuk be a fogadást, mely a *Sala Ducale*-ban történt.

Megemlitem, hogy ezalatt Ő Szentégsége Püspökünk Ő Méltóságát hosszas magán kihallgatásán fogadta, a mely alkalommal bemutatta a Collegium germanico-hungaricum 3 jeles erdélyi növendékét is.

Mondani sem kell, hogy a terem minden része a zsufoltság tele volt, mert nem csak magyarok voltak, hanem mások is. Mi magyarok csak 400-an voltunk, de azért az a mi fogadtatásunk volt és mások csak bebocsátást nyertek. Ezt is Püspökünk befolyásának köszönhetni, a melynek mi oly nagy hasznát vettük. A község lent volt a teremben; Püspök ur Ő Méltóságának, Fraknoi püspöknek és nekem is az emelvényen a trón mellett készített hely. Én ugyan szabadtam elfogadni, de azt mondták, hogy alkalmazkodni kell a megállapított rendhez.

A község feszült várakozással leste az érkezés pillanatát; az alatt Püspök ur Ő Méltósága csendesített, bátorított, utasított, egy szóval készített elő, hogy hogy viseljük magunkat; a szolgálatot tevő kamaráokkal társalt, nekik magyarozgatót és bemutatata az Ő Szentégségnek átnyújtandó albumát²⁾ statusunk összes tan- és nevelő intézeteinek, a két tanítóképzőnek, a zarda-iskoláknak és a Teréz-záraváznak, a mit az urak nagy érdeklődéssel nézegettek, köztük az Osservatore Romano szerkesztője.³⁾

Egyszerre a község között csendes moraj keletkezik, a mely gyorsan élénkül és felhangzik a hatalmas „*Éljen!*“ Érkezik hordszéken Ő Szentégsége.

Meg sem kísérlem leírni a hatást, a melyet Ő Szentégsége első látása bennünk keltett³⁾. A jelenet a földön történt de nem földi volt. Oly átfinomult test, meghajolva a 92 esztendő sulya alatt, hogy csak épen annyi látszik belőle, hogy szemléltető legyen az emberi alak, a melyben a Szentlélek lakik, a ki által Isten az Ő egyházát kormányozza. Mert a Szentlélek van abban az emberi testformában. Ilyen emberi,

2) Az Album ismertette volt a Közművelődés 15. és 17. számában.

3) Ha szabad nagy embereknek a szavaival fejezni ki magunkat, én is kérdezhetem Dupanloup-pal: „Ez tehát a pápa! Péternek utódja, az egész nyaszentegyházunk feje; Jézus Krisztusnak az egész világegyetem tanítására megnyitott és élő szája; a katolika hit és igazságnek központja; a világsóság és igazságnak a világ megvilágosítására meggyújtott tűzfoka; ezen gyarló ember, ezen gyöngy aggasztán, Ő az isteni épületnek rendithetetlen alapja, mely silen a sötétség hatalmasságai mindörökké erőteljes maradnak: azon szegletkő, mely fölött itt alatt az Isten városa emelkedik! Ez azon halandó fő, mely fölött a multnak legdícsőbb emlékei, a jelennek minden reményei és maga az örök jóvendőnek végzetei lebegnek! A papok fejedelme, az atyák atyja, az apostolok örököse, ki szt. Bernát mondása szerint nagyobb Abrahámnál az Ő patriarhátsága; nagyobb Melchisedechnél az Ő áldozásága; nagyobb Moysesnél az Ő tekintélye; nagyobb Sámuelnél az Ő hatósága által; egyszerű: Péter a hatalom, Krisztus a felkenés által, pásztorok pásztorok, vezérek vezére, minden egyház sarka, a katolika hitboltozat kulcsa, az Isten gyermekei községének bevehetetlen föllegvára!“ (Értekezés a pápa világi fejedelemségéről.)

test olyan erőt nem képes kifejtetni, ha nem isteni erő van benne. Kétségtelen, hogy az van benne. Eddig hittem, most láttam.

A mint hordszékből kikelve trónosan elhelyezkedett, előlépett Püspökünk és meghatottsággal, de igazi lelkesültséggel elmondotta üdvözlő beszédét, melynek minden egyes szavát élénk figyelemmel kísérte ő Szentsége s kedvesen mosolygott, a mikor encyclicájára hivatkozva kérte, hogy ne legyen az ő Szentségének testamentuma.

Ő szentségének válasza igazán atyai volt; jól esett neki, hogy már harmadikszor láthatja jubileuma évében maga előtt a magyarokat; szeretettel szólott róluk és áldást kívánt rájuk; gyönyörködve halmozta el dicsérettel az ő kedves erdélyi püspökét és felhívta gr. Zichy kamarását, hogy a miket mondott, tolmácsolja magyarul. Ő Szentségének minden egyes szava csupa erő, hev és tartalom volt; de Zichy gróf is oly lelkesültséggel teljesítette a tolmács szerepét, hogy igazán meglátszott rajta, hogy magyar ember szól a magyarokhoz⁴⁾.

Ennek végeztével ő Szentsége felállott, kiegyenesedett, szeméi megteltek ültzel, karjait kiterjesztette s a jelenvoltsukat megáldotta.

Az áldás végeztével a trón számlóyára térdeltünk és ő Méltósága ányujtotta ő Szentségének az albumot, a melyet én tartottam, átadta a begyültt Péterfilléreket is; én kézsókolás után félre álltam és jöttek azok a többi kivételes boldogok, a kik kéz- és lábcsókra voltak bocsátva, a kiket ő méltósága mutatott be s a kikhez mindenikhez ő Szentsége szeretetteljesen szólt s a kik mindannyian könnybeborult szemmel távoztak a trón számlóyáról. Legmeghatóbb volt a Kornis Viktor gróf fogadtatása, a kinek a fejét ő Szentsége keze között tartva egész az ölébe szorította, sokáig ott tartotta, vele beszélt és külön megáldotta, a mi a gróftól egész a könnyekig meghatotta.

A míg ezen kéz- és lábcsókot tartott, addig a zarándokok folytonosan magyar énekeket zengtek, köztük a pápai himnusz. Tudvalevő, hogy ő Szentsége aggkorára való tekintetből korlátozott mértékben bocsátják a közönséget kéz- és lábcsókra. Most az történt, hogy ő Szentsége annyira erejében és kedvében volt, hogy még a hordszékből is kiszállt és ismételt — és ismételve nyujtotta áldó karjait az utjongo közönség felé, ugy, hogy valósággal a közönség faradt bele az éljenzésbe és nem ő Szentségének az ereje folytatkozott meg. Megifjodott közöttünk. Mi pedig nem akartunk megválni ő tőle. Nem is jöttünk el addig Romából, a míg egyszer még nem láttuk. Mert még láttuk, mint a hogy alább elmondom.

De azért mégis ez volt a mi napunk, a magyarok napja Romában. Ugy véltük, hogy ezt ott mindenki tudja s nagyra tartottuk magunkat.

Ezt a napot püspök urunk is nekünk szentelte, hogy azt velünk töltse. Meghívott, hogy délután is legyen vele, mert neki már másnap a bérmálási körút miatt haza kell utaznia.

Délután ő méltósága meglátogatta Hunyady grófnét, onnan mentünk a colosseumbhoz, a via appian a Quo vaás templomhoz, a hol rács alá van véve az utból az a hely, a hol Jézus Péterrel találkozott. Onnan mentünk a híres aqueductok maradványai mellett a callixti catacombákhoz, megnéztük Koruis grófiál Szent Cecilia sírhelyét, a hol ő Méltósága szokott misézni, megjártuk a catacombákból a mi megjárható és mikor feljöttünk, ő Méltósága akkorra emléktárgyakat vásárolva össze, kedvesen megajándékozott és mentünk Szent Pál híres templomához, a világ legeszebb templomához, a hol egyuttal ő Méltósága „ad visitanda limina“ püspöki látogatását is végezte.

Ezt a gyönyörű templomot is az olasz kormány elvette, körülötte löporrakatákat helyezett el és egy löpor robbanáskor az ablakok miud betöredeztek és még most is ugy vannak.

3) Igazán sajnálom, hogy Püspök ur ő méltóságának üdvözlő beszédét és arra a Zichy gróf által magyarul felolvasott pápai választ nem közölhetem, mert nem állott módomban azokat megszerezni. Pedig ókmányok, melyekre sokszor lehet hivatkozni.

Estére kertülvén az idő, tovább nem mehettünk, hanem visszatértünk a városba s ő méltósága meghívott vacsorára a collegum germanico-hungaricumba, a hol szállva volt. Hálaosan fogadtam a meghívást, mert ezen intézetet ismertem, mint a mely oly sok jeles embert adott az egyháznak, nekünk magyaroknak és Erdélynek is, és a hova 1873-ban én is ki voltam küldve, de az idők mostohasága miatt nagy sajnálatomra el nem juthattam. Szives előzékenységgel mutatták meg a mi erdélyi dérek növedékeink az intézetet, én nagy érdeklődéssel jártam azt be és kegyeletes érzéssel bucsúztam el.

Pál István.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk** f. hó 26-án este 11 órakor Lollok József Lazarista atyával Brassóba utazott. 27-én az irgalmas növérek zárda-kápolnáját és iskoláját avatta föl. Innen a kegyes főpásztor Bácsba megy. F. hó 30-án Harrach Ferenc gróf örök hűségét fog esküdni Hohenlohe Sára hercegisasszonynak s az esketést püspök urunk, a mennyaszony nagybátyja a Pázmáneum kápolnájában fogja végezni; július 1-én Budapesten előkölni fog a Mária kongregáció egyesületi gyűlésén, július 2-án visszatér székhelyére. Ezen napon tartatnak meg a főpásztor elnöklése alatt a papnöveldebe való felvételi vizsgák.

— **Személyzeti.** Püspök urunk *Hufnagl János dr.* székesfehérvári egyházmegyei áldozó papot szentszékiünk ülnökévé nevezte ki. Athelyezte *Török Ferenc* sz. plebánost Csik-Szeredából Gyergyó-Csomatalvára, *Szigethi Gyula* plebánost pedig Maros-Ilyéről Csik-Szeredába; a maros-ilyei plebánia ideiglenes ellátásával *Magath Lajos* hunyad-dobrai lelkész bízta meg. *Szabó Lajos* gyergyó-szent-miklósi segédlelkész az egyházmegye kötelekéből elbocsátatott — saratlan karmelitalett, *Balás Márton* volt esanádi egyházmegyei áldozó pap pedig egyházmegyénkbe felvételt.

— **Füi hódolattal** vettük püspök urunknak f. é. V. körlevelét. Szentséges atyáknak XIII. Leó pápának körlevelét az igaz vallás követő-éről hozza első sorban. Ezen remek körlevelet a szószékéről részleteként a híveknek is fel kell olvasni. Közli folytatólag püspök urunk a személyzeti változásokat, a papszentelést s hogy a kolozsmonostori plebánia templomot, melyet az erdélyi róm. kath. Státus építetett s a buzgó hívek szépen felszereltek, f. hó 14-én szentelte fel. A vallás- és közoktatásügyi miniszternek egy püspök urunkhoz intézett átirata következik ezután, mely arról szól, hogy kath. tanító az állami iskolában kath. ünnepeken tanítani nem köteles. Tudatja továbbá, hogy Hidvég és Remeteszeg marostordamegyei kisközösgék Marosvásárhely sz. kir. város területébe bekebelezettek. Végül rovatos kimutatásban tünteti fel az egyházmegyénk esperesi kerületeiből, gyanusnauiból s nevelő intézeteiből egyházi célokra begyült adományokat.

— **Magas meghagyás** alapján közlésem, hogy a kolozsmonostori régi kápolna meglehetősen avult fenylfa padjaira (mintegy 8–10 drb.) ha reflektálna valamelyik szegény templomocskára, azokat f. évi július hó 15-ig érvényes megkeresésre nyerendő válasz után saját költségén elszállíttathatja. Kolozsvárt 1902. június 17-én. Kolozsmonostori plebánia hivatal.

— **Határozások.** Igaz részvétellel vettük és tesszük közzé a következő gyászjelentéseket: „A sz. István ap. királyról nevezett sz. ferenczi szerzetartomány és a kolozsvári rendház tagjai mélyen elszomorodott szívvel tudatják, hogy szerető rendtársuk és testvérük nagyontisztelendő *P. Márton Péter Gellért* sz. Fer. r. áldozár életének 59-ik, áldozópapságának 34-ik és szerzetesi életének 40-ik évében, hosszas, de türelmellel viselt szenvedés után f. hó 22-én reggel 6 órakor az

Urban csöndesen elbunyott. Temetése f. hó 23-án d. u. 3 órakor lesz az ó-vári sz. ferencrendiek zárdájából. Requiescat in pace!

„A kolozsdobokai espereskerületi papság megilletődött szívvel jelenti, hogy szeretett kártársa és az Urban testvére tisztelendő *Agoston Lajos* szarvaskendi plebános folyó évi június 26-án reggel 8 órakor hosszas, de Istenben helyezett megnyugvással és türelemmel vívelt betegség folytán a baldoklók szentségeinek többször és szent áhitattal fölvétele után, életének 41-ik, papságának 17-ik évében az Urban jámborult elszenderült. Benne paptársai nemes szívű és szerető kártársat és barátot, hívei egy szent buzgalomtól hevült lelkipásztort veszítettek. Földi részei f. é. június 28-án fogtak Szarvaskenden a templom cintermében gyász szent misével örök nyugalomra helyezni, mely végtisztességre az elbunyott jó barátai és hívei ezennel meghívattak. Kelt Kolozsvárt, 1902. jun. 26-án. A főesperesi hivatal.”

„Alólírtak mélyen megszorodva és fájdalomtelt szívvel tudatják, hogy a forrón szeretett felejthetetlen férj és jó édes atya, após, nagyatya és testvér *Melcer József* nyug. m. kir. pénzügyi számtanácsos úr, folyó évi június hó 25-én este 6^{1/2} órakor, hosszas és kínos szenvedés után, a halotti szentségek ájtatos felvétele után életének 71. évében csak családjának szentelt, boldogító szeretetteljes földi létét bevégezte. A drága halottunk hült teteme pénteken f. évi június hó 27-én délután 4 órakor a rét-utca 41. számú gyászházából a róm. kath. sírkertben örök nyugalomra helyeztetik el, mely végtisztességre minden résztvevő tisztelettel meghívatik. A szent miséidőzart szombatou, folyó évi június hó 28-án d. e. 10 órakor fog a róm. kath. belvárosi templomban az egek Urának bemutatattatni. Béke lengjen porai fölött! Nagy-Szeben, 1902. évi június hó 26-án. Ozv. *Melcer József* szül. *Groisz Anna*, mint neje, *Reisch Alfréd* szül. *Melcer Vilma*, *Melcer Károly*, róm. kath. lelkész Törösváron, mint gyermekei. *Máderne szül. Melcer Anna* mint nővére. *Reisch Alfréd* mint veje, *Reisch Alfréd* és *Vilmos*, mint unokái.“ R. i. p. s.!

— **Gymnas. ifjaink figyelmébe.** A Szt. István ap. királyról nevezett erdélyrészi Szt. Fer. Szerzet Tartomány részére pápjelölt növendékeket f. é. július hóban megtartandó káptalani gyűléstükön vezetünk fel. — Felvételnek azok, kik legkevesebb 4 gymnasialis osztályt vagy többet is végeztek jó sikerrel, jó viseletűek, egészségesek. Keresztlél, iskolai és orvosi bizonyítványok, szülői engedély s az illetékes róm. kath. lelkész ajánló nyilatkozata előzetesen július 10-ig a Rendtartomány Főnöki hivatalhoz Vajda-Hunyadra beküldendők. — Igen kívánatos volna, hogy a ftdő lelkész urak is ajánlanak alkalmas és hivatott ifjaknak a szerzetes pályára való lépést; ez által igen tisztas álláshoz juttathatnának sok ifju, kik a jóakaratu ajánlás és figyelmet és hiányában, a világban maradván, ritkán kerülnek ki az elzűlést; sőt ezt téve, nagyon sokat lendítenének az egyházmegye hitéleté és tanügyén is; hiszen hivatásuknak élő jó szerzetesekben jó kiségitő papokat, jól képzett tanítókat adnának pártfogoltjaikban az egyháznak és hazának. Sokszor és sokaknál pár jóakaratu buzdító szó csodát művel. Meg kell kísérteni!

— **Majláth püspök stílusa** cím alatt a Prot. Egyházi és Iskolai Lap bíráló alá veszi a nagynevelő püspök ama körlevelét, a melyben a pápával való beszélgetését hívei tudomására hozza. Nem tetszik az atyafiának, hogy a „tévely“ és „tévhit“ jelzőket használja a másvallásúakkal szemben. Legjobban azonban ama kifejezésén buzdul föl, hogy a nem pápas vallások az emberi szenvedélyeknek kedveznek és rossz hajlamaiknak teljes szabad utat nyitnak. — Hát talán nem igaz? Hát mi volt Luthernek egyik sarkalatos principiuma? „Wein, Weib und Gesang“. És a Prot. Egyh. és Isk. Lap még ezt sem tudja?!

— Tanképesítői vizsgálatok Csiksomlyón.

A csiksomlyói róm. kath. tanítóképezde 4-ed osztályos hallgatóival a szóbeli tanképesítői vizsgák e hó 14., 16., és 17. napjain tartattak meg *Gergely Ignác* gyulafehérvári kanonok mint egyházi tanfelügyelő elnökelete alatt, melyeken *Jung Szebe Lajos* udvarhívei apát-plebános status képviselő és *Csabe Géza* kir. tanfelügyelő is jelen voltak. A vizsgának elég szép eredménye volt, mennyiben a 21 rendes hallgatók közül három kivételével valamennyien képesítettnek találtak, míg pedig kitűnően 4, jelesen 7 és jól 8; egy nem bocsátatott szóbeli vizsgára, egy két hónapra és egy 1 évre visszavetettet. A vizsgázottak nagyobb része kettős képesítő-oklevelet nyert, t. i. kántorit és tanítóit.

— **Misszió Vágásban.** Mint Vágásból írják lapunknak — Majláth gróf püspök urunk intézkedése folytán Csukovits és Siller, Lazaristá missziótársasági atyák ott május végén és e hó elején kilenc napon át missziót tartottak. A misszionáriusokat érkezéskor *Péterffy Lőrinc* vágási közszerzetben álló plebános fogadta, átadván a szent keresztet és stólat, mint az egyházi hatalom jelvényeit. Ezután a szent atyák a templomban kihirdették a szertartások sorrendjét s habár a tavaszi munkálatok épen ez időtájt vették kezdetüket, a vágási tágas templom reggel 5 órától este 9 óráig, a misszió tartama alatt állandóan zanaföltség telve volt ájtatos hívőkkel. Igen kiemelkedő mozzanat volt a *Péterffy plebános* által még a mult évben szervezett és mintegy 300 taggal bíró nértéketességi társulat alapszabályaiban foglalt eskülevelé. E hó 6-án az oltár előtt tették le fogadalmukat *Vágás, Dobó* és *Béta* községek politikai és egyházi előjáróinak részvételével mellett. Ekkor volt a misszionáriusok elbucuzása is. Még istentisztelet után sem oszlott szét a nép, hanem rohamosan töltötte a plebánia udvarára, hol *Barabás József* körjegyző talpraesett beszédben tolmácsolta a sokaság hálás köszönetét. Mindenütt, hol a szent atyák elhaladtak, lelkes éljenzés kísérte s *Vágás* község végén az „Isten veled“ feliratu diszkapunál a tüzoltók sorfalat képeztek és innen a nép egész *Dobó* határ-részéig kísérte, hol *Jártón Aron* vágási kantor mondott Isten hozzadót. Bétában szintén diszkaj-nval várták és *Szélyes Mózes* szép beszéddel üdvözölte őket. Majd a bögöző vasutállomásnál vettek érzékeny búcsut a viszontlátás reményében. A tudósító azt is örömmel konstatalja, hogy az ott nagyban divatozó vadházasságok megszűntek és miután egy 1147 hívő járult a gyónás- és áldozáshoz a misszió alatt. (Sz. U.)

— **Kath. nagygyűlés.** A mult évi kath. nagygyűlésnek a jövőre is kiható üdvös intézkedése volt, hogy megalkotta a kath. egyletek országos szövetségét s megbizta azt a hozott határozatok végrehajtásával. Ez a szövetség avota örvendetesen megerősödött, ma már 16 pártfogó, 208 rendes, 67 pártoló tagja van. Az igazgató-tanács havonként tart gyűlést s ezeken irányítja és szervezi a kath. akcióit az egész országban, intézkedik a hozott határozatok végrehajtásáról s előkészíti az országos kath. nagygyűlés összehívását. Legközelebbi ülésén is nevezetes határozatokat hozott; megemlíjük a következőket: Az Országos Szövetség a már elkészített Katholikus Könyvjegyzéket 10.000 példányban kiadja s azt ingyen fogja elterjeszteni a jövő Katholikus Nagygyűlés tagjai közt, a katholikus egyletekben és plébániákon. Az Országos Szövetség a kétféle kereszteni napilapot a folyó évszázad megindítja. A további szervezéssel *Mihályfi Akos* drt bizza meg. Ezen kívül pedig kimondotta az igazgatótanács, hogy f. évi október közepére összehívja Budapesre az országos kath. nagygyűlést. A szükséges előkészületek megtételére egy kisebb bizottság küldetett ki, melynek tagjai *Zichy János* gróf vezetésére alt. a szövetség elnöksége, továbbá *Kánter Károly* apát és dr. *Mihályfi Akos*.

— **A budapesti Jézus-társasági atyák** házában több szoba van állandóan berendezve azon világi papok, szerzetesek s világi urak számára, kik az gyakorlatot tartani szándékoznak. E sz. gyakorlatok tetszés szerint három, öt-

hat vagy nyolc napig tartanak. Nincs kizárva annak lehetősége, hogy egyesek tartbassák meg szent gyakorlatukat; de kívánatos, hogy közösen többet végezzék az ájtatosságot. A közös sz. ájtatosság az egész éven át minden héten hétfőn este veszi kezdetét egy Jézus-társasági atya vezetésével, a résztvevni szándékozók jelentsék magukat idejekorán alulírott nál. Kelt Budapesten (VIII., Mária-utca 25. sz.), 1902. évi jun. 21. Riesz Ferenc, s. J.

— **A német császár** most újra szól Akhen városban. Szónoki remek ez a beszéd a maga egészében s oly bensőségletes, a milyen csak lehet egy miniszterileg nem ellenjegyzett beszéd. Igazi hitvallás! új irányzabás egy nagy minőségű világbirodalom számára. Így beszélt a császár: „Elvárom önöktől is, mindnyájuktól, lelkeszektől és világiaktól egyaránt, hogy segítsenek nekem a népben fenntartani a vallást. Együtt gondoskodjunk, hogy a germán törzs egészséges erejét, erkölcsi alapját megtartsuk. De ez csak úgy lehetséges, ha megtartjuk vallásunkat s ez mind a két felekezetre egyaránt áll. Annál nagyobb az én örömöm ma, hogy az egyházi uraknak, akik itt képviselve vannak, oly hírt hozhatok, amelyet büszkén közlök öökkel. Itt Loë tábornok, királynak hűségese szolgálja. Innét kiküldtük Rómába a szentatyai jubileumára s amikor átadta neki szerencsekívánatunkat és jubileumi ajándékaimat s bizalmas beszélgetésben felvilágosította őt azokról az állapotokról, amelyek a német tartományokban vannak, a szentatyai azt válaszolta: örömeire szolgál, hogy megmondhatja neki, hogy mindig sokat tartott a németek s különösen a német hadsereg jámborságáról; de mondott neki még egyebet is és megbagytta, hogy közölje császárával. Az az ország Európában, ahol még fegyelem és rend van, ahol a hatóságoknak tekintélye és az egyháznak tisztelete van, ahol minden katolikus háborítatlannal élhet bízzenek, a német birodalom és ezt a német császárnak köszönheti. Ez följosít engem arra a kijelentésre, hogy mind a két felekezetünk egymás mellett azt a nagy célt állandóan szeme előtt tartja, hogy az istenfélelmet és a vallás tiszteletét föntartsuk és erősítsük. Akár modern emberek vagyunk, akár ezen vagy azon a területen működünk, az mindegy. Aki életét nem a valásra alapítja, az elveszett. Így akarom én is, s minthogy ezen a napon és ezen a helyen nemcsak beszélni, hanem fogadalmat tenni is ilik, ezennel megfogadom, hogy az egész népet, a parancsooki kar által képviselt hadseregemet, a birodalmat magát és házatam a kereszt alá állítom és annak az oitalma a á, akiről Péter apostol azt mondotta, hogy másban nincs üdvösség és hogy az embereknek nem is adatott más név, amelylyel üdvözülhetnek, aki maga azt mondhatta magáról: „Az ég és föld elmúlnak, de az én szavaim nem múlnak el.“ — Ime egy uralkodó, ki egy világbirodalom minden dicsőségét élvezi, oda teszi dicsőségét a kereszt tövéhez s azt kívánja, hogy népe is ott keresse és ott találja meg. Egy császár már győzött a kereszt jelében akkor, midőn ropogott egy régi avult világ s győzelme után felomelve az üldözött keresztény eszmét — új lelket adott a világha. Avult rendszerek, szétmálladozó társadalmak közepette most ismét megragadja a keresztet egyik hatalmas ura a világnak s felmutatja a kapkodó, megzavart népeknek — e jelben fogtok győzni. Igen! Ültesse csak el újra az élet fáját, a jó tudásnak fáját hatalmas kezével, oltsa be annak ágait népe szívébe és a nemes gyümölcs eljön és új élet száll a kiélt világha. Igazi nemes, lélekemelő már az első lép is az újra felemelt kereszt fényében: a pápa és egy protestáns császár kezét fogva a kereszt szellemében, a kereszt diadaláért. Szaporodnak az idők jelei, ismét fel fog tűnni az ember fiának jele az égen — lesz még egyszer ünnep a világon, a szeretet és béke igaz ünnepe.

— **Az Isten ujja.** Egy bittérítő, a ki megfordult Martinique szigetén s jól ismerte az ottani viszonyokat, elsősorított képét nyújtja a martiniqueiek istentelen, erkölccstelen

világának. Azt írja róluk, hogy alig van a föld kerekégén még egy nép, mely istentelenebb volna, mint volt az, a melynek szörnyű pusztulásáról beszélnék világszerte. Nemcsak a közönséges értelemben vett vallálatlanság jellemezte őket, hanem a vallásgyűlölő szekták, különösen a szabadkőmívések hatása alatt a megtévelyedések olyan jeleit adták, melyeknek szinte természetes következményeképpen tekinthető a szörnyű pusztulás. Így a legutóbbi nagypénteken, a keresztény világnak e szent napján, az Üdvözítő halálát gnyolándók, a sziget istenkáromló lakói egy sertést feszítettek fel, husvét napján pedig egy másik sertést körmenetben hajszozáva, kiabálták: feltamadott. Az oltárszentséget lovak elé dobálták s Urnapjára is terveztek egy hasonló „ünnepeket“, de a mérték előbb betelt. A föld, melyet bünbarlanggá tettek, megmozdult lábaik alatt, az ég, mely felé annyit szított, gyálatatot szórtak, tüzes pörjtől hullatott fejükre s ki tudja, hány szerencsétlennek kétségbeesett káromlását fojtotta el az izzó láva. — Miude csak fokozza a szerencsétlenek iránt való részvétünket és sajnálkozásukat.

— **Zola a kereszténységről.** A párisi „Revue Blanche“ (radikális irányú irodalmi folyóirat) szerkesztősége megkérdezett több irányadó párisi író, mint vélekedik a vallásos nevelésről. Két volt jezsuita kollegiumi növendék: Maeterlinck és Mirbeau a szerzetesi intézetek, nevezetesen a jezsuiták nevelését elvetendőnek mondták. Zola Emil pedig ezt felelte az intervielő szerkesztőnek: „Mint társadalmi ember, azt vélem, hogy teljesen el kell nyomni a vallásos tanítást. Mert a kereszténység tanítása társadalom-ellenes, halálhozó tanítás, mely a földöntúli élet számlájára elnyomja a földi életet, mert nem más, mint ámitó csalétek, amelynek segítségével egy nagyon is anyagi és kézzelfogható hatalmi törekvés tartja fenn magát. Társadalmi szempontból meg nem lehet engedni hogy bárkinek is gya legyen gonoszat tenni. Tehát minden áron el kell venni ezen gonosztevő szectától („secte malfaisante“) veszélyes erejét“. Zolának irányát és elveit eddig is ismertük, de most belátunk lelkeinek mélyébe. Az az ember, aki a naturalizmus ürtgye alatt az erkölcsök lerontásán fáradozik, természetesen csakis ellensége lehet a józan és szigorú kereszténységnek. All ez Zolára, áll minden más emberre is.

I R O D A L O M.

* *A ft. hitelemző* és tek. tanító uraknak szives tudomására hozom, hogy a kath. sajtó osztatlan elismerésével fogadott s ma már 800 példányban közkézen forgó „Hitelemzési vezérkönyv a népiskolák hitelemzői számára“ című 2 kötetes és egyhnm. hatóságí jóváhagyással kísért munkám megkapható és pedig 2 külön, díszes kötetbe kötve nálam 14 K. bolti ár helyett 8 kor. beküldése esetén bérmentes szállítással, füzve pedig 5 korona árban a Szt-István-Társulatnál Budapesten. Somogy-Szent-László, 1902. jun. hóban, Gosztonyi Jenő plebános.

* *Családi Regénytár.* 18. kötet: A kék ruhás asszony. Elbeszélés. Irta Csapodi Istváné. — Psyche lámpája. Elbeszélés. Irta Léon Tinsseau. Fordította A. V. — 19. kötet: Hricz és az urfi. Elbeszélés az 1846—48-iki zivataros időköl. Irta Franko Iván dr. Fordította Zsátkovics Kálmán. A családi Regénytárból, a Szent-István-Társulat e házagpótló vállalatból ismét két kötet fekszik előtünk. A 18-ik kötet két elbeszélést nyújt: egy eredetit és egy fordítottat. Az eredetinek szerzője új név az irodalomban: Csapodi Istváné. Romantikus történetet mond el, a melynek azonban ugylátszik nem minden része költött. A történet egy ódon falusi kastélyhoz tűződik, a mely először látta a gazdag földesur boldogságát fiatal nejevel s két gyermekével, majd látta elbo-

dógság szétmállását, miként hagyja el az elzött nő a kastélyt, majd a gyermekek, végre a férj is, a ki Párisba megy s eljárt boldogságát az élvezetekben akirja elfeledni. Ezek hosszú sora után ismét benépeült a kastély. Először a megtört, búbábó férj tér haza kastélyába — meghalni. Később visszajön a „kékrubás asszony” is, hogy egykori boldogsága helyén hűlye gyermekeknek alapítva menedékhelyet, azokat saját elvesztett s megholtak hitt gyermekei helyett ápolja önteláldozó szeretettel. De különös véletlen folytán a kastélyba jut a megholtak hitt két gyermeke is s mindketten nemcsak anyjukat, hanem szívük boldogságát is föltalálják itt: a fiu anyja fogadott leányában, a leány pedig a menedékház fiatal orvosában. Nem lehet tagadni, hogy az elbeszélés mesészövése elárulja a kezdőt, a deus ex machina gyakori alkalmazása zavarja némileg az olvasó élvezetét, de e hiányokért kárpótol az egész elbeszélésen végigömlő nemes fölfogás és az igazán magyaros stílus. A kötet másik darabja a szellemes francia írónak Tinséannak kiválóan sikerült elbeszélése, a mely egyike a legmeghatóbb szerelmi történeteknek. Bidarray Celesztin, fiatal, szerény falusi gyógyszerész rajongó szerelmet érez egy nyugalmazott államügyész leánya iránt, a kinek sejtelve sincs e vonalomról. A leány mellbeteg, az orvosok lemondanak róla, atya Algirba viszi, hogy az anyhe égalj legaább egy-két hónapra meghosszabbítsa a leány életét. Celesztin egy-két udvarias levelet ír nekik, majd a leány figyelmét egy ismeretlen fiatalemberre irányítja, a ki az ő házkba költözött s a ki hajlandó bázukat is megvenni. A leány érdeklődni kezd az ismeretlen iránt, sőt ir is neki, ez irógépen válaszol (mert jobb karja megbénult); sűrű levelezés indul meg közöttük; Klótid Celesztint teljesen elfelejti, de örült szerelmre gyűl az ismeretlen iránt s ez új életet önt belé, jobban lesz, visszavágyik hazájába, atyját ráveszi a hazautazásra. Visszatérnek, de a beteg leányt keserű csalódás éri: az ismeretlen, a kit rajongásig szeretett, nem más, mint Celesztin, a szerény gyógyszerész. A leány csakhamar meghal s Celesztin hűségesen gondozza sirját. — A 19-ik kötet Hricz és az urfi címmel Franko Iván dr. orosz elbeszélését adja az 1846—48-iki lengyel fölkelés idejéből. Az elbeszélésnek sovány a meséje, de egyes jeleneteknek plasztikus festése, (mint például a robot munka végzése, utána a bot-büntetés, vagy a császári komiszárius vallatása), valamint a mesteri kézzel megrajzolt jellemek teljesen lekötik érdeklődésünket. Különösen sikerült a két főalak, a kiktől az elbeszélés is címét nyerte: Hricz, az orosz parasztfiu és az urfi, a lengyel földesúr fia. Hricz rendkívüli hűséggel ragaszkodik a földesúr fiához, a kit, midőn forradalmi üzemel miatt tildözöbe vesznek, elrejt és megszabadít s bár őt magát félholtra vereti a császári biztos, nem árul el. Büntetésül besorozzák katonának, leteszi a hűség esküt a császári zászlóra. 1848-ban találkozik Lembergben ismét az urfival, a ki a forradalmi bizottság egyik mozgató eleme, de hiába kíséri meg az urfi egész forradalmi bizottsággal egyetemben Hriczet eltartorítani, — ez nem sikerül, sőt a legelső utcai harcban az urfi Hricz golyójától találva esik le. Az elbeszélést a katolikus irodalomnak egy ősz veteránja, Zsátkovics Kálmán, görögkatolikus esperes fordította le magyarra. A Családi Regénytár minden egyes kötete számos angolvaszonkötésben egy koronáért kapható minden könyvkereskedésben, valamint a Szent-István Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest., VIII. ker., Szent-királyi-utca 28. szám.

* *Szent Antal Toulonban és a szegények kenyere.* Ez a címe egy szép könyvnek, melynek harmadfélszáz oldalára minden sort csupa szeretettel írt meg Buday Aladár. Szemtanuk és saját tapasztalatai nyomán elbeszéli benne, mikép

keletkezett tizenkét esztendővel ezelőtt a „szegények kenyere” című ajátosság Toulonban és miképpen terjedt az el az egész keresztény világban, de kivált hamar és intenzíve a mi hazánkban. Az érdekes, épületes könyvből most újabb kiadás vált szükségessé, melyet a szerkesztő hat szép képpel tett díszesebbé és vonzóbbá. Meg van ennek a könyvnek a magasztos föladata: Noha országzerzte már nagyon ismerik ezt. Antalt és az ő kenyerét, mégse mindenütt! Van még sok-sok szegény, a ki nem evett az ő kenyeréből. Van még sok-sok bívó, a ki nem tudja, hogy bajában páduai szent Antalhoz folyamodhatna segedelemért. Hogy ilyen ember sehol se legyen, hogy olyan szegény se legyen: ez föladata Buday könyvének! A díszes kiállítású, vászonkötésű könyvet két koronáért lehet megvenni minden könyvkereskedésben vagy postán bérmentve meghozatni a szerzőtől, kinek címe: Budapest VIII., Szentkirályi-utca 28b. Olvasóinknak azzal a kéréssel ajánljuk ezt a könyvet, hogy maguknak is meghozassák, másoknak is ajánlják.

P á l y á z a t.

— *A szászsebesi* róm. kath. kántortanítói állomás megüresedvén, arra f. é. július 16-ig pályázat nyitattik. Javaldalmazása a következő: 1.) Az erd. róm. kath. elemi iskola alaphól évi 252 korona, 2.) A róm. kath. iskola pénztárából évi 300 korona, 3.) Püspöki segély évi 100 korona, 4.) Terményváltás a városi pénztárból évi 84 korona, 5.) Malomváltás az iskola pénztárából évi 16 korona 80 fillér, 6.) Tandij élvezet, melynek összege a tanítványok számától függ; (az elmúlt évi 90 korona volt), 8.) 3 hold 269 □-ül szántóföld haszonélvezete, melynek évi jövedelme jelenleg 72 korona, az adóját a kántortanító köteles fizetni, 9.) 6 öl kemény tűzifa készen az iskolaudvarra szállítva, (piacon ár: 1 öl = 20 korona), melyből az iskola minden alkalomra fűtendő, felvágatása a tautitót kötelezi. 10.) Megfelelő 5-öd éves korpótlék államszegélyből, ha arra a kinevezeudő már jogosult. 11.) Természetbeni lakás az iskolaépületben, mely áll: 2 szoba s konyha, pince és padlásból az udvaron kuttal. A megválasztott mellékjövödelemre is számíthat. Köteleességei a következők: 1. Az osztatlan népiszkola vezetése minden tantárgyból. 2.) Az iskola naponkénti tisztogatásáról köteles gondoskodni és télen fűtteni. 3.) Az összes kántori teendők végzése, a mindennapi szt. misén orgonázás. 4.) A különféle iskolákba járó róm. kath. vallású gyermekek tanítása az egyházi énekből hetenkint egy órán át. 5.) Az egyházközség magyar-német nyelvű lévén, megkivántatik az egyházi ének miatt a német nyelvnek némileg való bírása is. 6.) A ki egyházi énekkart is tud alakítani és vezetni, az a megválasztásnál előnyben részesül. A kellően felszerelt pályázatok (keresztlevél, oklevél, szolgálati bizonyítvány, családi állapot stb.) az iskolaszéki elnökséghez bizonvendők. A személyes megjelenés nagyon kívánatos, de az utiköltség nem lesz megértitve.

Szászsebes (Szobon megye.) 1902. június 24-én

Kischer Rezső,
egyházgondnok.

Lencs Imre,
isk. sz. elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Ágost.**
Szerkesztőtársak: **Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.